

3. Василькова Ю.В. Методика и опыт работы социального педагога / Ю.В. Василькова. – М. : Просвещение, 2001. – 234 с.
4. Данакин Н.С. Смысл и профессиональные особенности социальной работы / Н.С. Данакин // Российский журнал социальной работы. – 1999. – № 1. – С. 43–46.
5. Демидова Т.Е. Профессиональное общение социального работника / Т.Е. Демидова. – М. : Просвещение, 1994. – 256 с.
6. Козлов А.А. Практикум социального работника / А.А. Козлов, Т.Б. Иванова. – Р. : Феникс, 2001. – 432 с.
7. Лященко А.И. Организация и управление социальной работой / А.И. Лященко. – М. : Просвещение, 1995. – 432 с.
8. Зимняя И.А. Профессиональные роли и функции социального работника (общие проблемы подготовки специалиста) / И.А. Зимняя // Российский журнал социальной работы. – 1995. – № 1. – С. 45–56.
9. Зимняя И.А. Функционально-ролевой репертуар и методы социальной работы / И.А. Зимняя // Российский журнал социальной работы. – 1996. – № 1. – С. 14–24.
10. Смирнова Е.Р. Философия и методология социальной работы : учебник / Е.Р. Смирнова, В.Н. Ярская. – М. : Просвещение, 2000. – 543 с.
11. Фирсов М.В. Введение в специальность и основы профессиональной этики социального работника / М.В. Фирсов. – М. : Просвещение, 1993. – 367 с.
12. Профессиональное мастерство работников социальных служб. – М. : Просвещение, 1999. – 543 с.

КЛІСБА А.І., ЧЕТАЄВА Л.П.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТУ

Глибинні зміни, яких зазнає останнім часом освіта України, зумовлені переходом від епохи індустріальної до епохи інформаційного суспільства. У цих умовах успіх справи залежить від рівня розвитку особистості. Національна Доктрина розвитку освіти України проголошує своєю основною метою “створення такої системи освіти, яка була б особистісно орієнтованою” [1, с. 2].

У прогнозах про перспективи розвитку освіти варто спиратися на принципи взаємодоповнюваності методологічної традиції й гуманітарних способів пізнання. Це сприяє відновленню цілісних уявлень про світ, картину світу як єдиного процесу. Інтеграція знань на основі міждисциплінарних зв'язків дає можливість охопити лінійні зв'язки по горизонталі й точкові по вертикалі, уловити не тільки послідовність, а й одночасність цих зв'язків і відтворити на новому, вищому рівні цілісне бачення будь-яких проблем, ситуацій, явищ у всій повноті, багатогранності, багатоаспектності. Двоєдність “природа – культура” включає в себе всі форми земного життя, які відображають відкритість світу й застосовуються до всіх елементів системи: і до молекули ДНК, і до світу природи, і до єдиного культурного поля, підсистемою якого є освіта. Ця універсальність відображена в принципі мудреців Давнього Сходу: “Усе є всі, усе є в усьому, усе є завжди, усе є скрізь” [2, с. 35].

Освіта, культура, людська психологія перебувають у взаємозв'язку й взаємозалежності, являючи собою елементи однієї системи:

наука – техніка – виробництво – суспільство – людина – середовище.

Мета статті – визначити особливості сучасної науки, де головними принципами наукового дослідження стають інтеграція й системний підхід, які допомагають зрозуміти закономірності та перспективи розвитку сучасної освіти як однієї з підсистем ключової ланки науково-технічної революції (НТР), що зумовила зміну цілей і змісту освіти: головної мети сучасної освіти – підготовку фахівців, здатних до проєктивної детермінації майбутнього, вирощування інтелектуальної еліти кра-

їни, формування творчої особистості, яка цілісно сприймає світ, здатна активно впливати на процеси, що відбуваються в соціальній і професійній галузях.

Сучасна освіта, заснована на інтеграції різних методів і різних наук, сприяє цілісному усвідомленню світу. Диференційоване готове знання формує репродуктивне мислення. Інтеграція ж знань неможлива без застосування творчих зусиль. Синергетичний підхід до освіти передбачає розробку варіативних моделей навчального процесу й змісту курсів, основними принципами яких будуть інтеграція та творчий розвиток особистості. У синергетичний підхід до освіти органічно вписується метод системного аналізу. Головне в ньому – логічно обґрунтоване дослідження проблеми й використання відповідних методів її вирішення, які можуть бути розроблені в межах інших наук. Наукова картина світу відтворена методом системного аналізу і являє собою модель, в основі якої лежать дані конкретних наук про природу й суспільство [4, с. 78].

При офіційно існуючій моделі освіти, орієнтованій на предметну диференціацію наукового знання, прихильники синергетичного підходу намагаються вийти за межі класичних уявлень, пропонуючи інтегративні програми, замкнуті на глобальні проблеми сучасності, на вивчення комплексних дисциплін. Сутність освіти бачиться, насамперед, у формуванні культури мислення, творчих здатностей студента на основі глибокого розуміння історії культури й цивілізації, тобто культурної спадщини. Вищий навчальний заклад покликаний підготувати фахівця, здатного до постійного саморозвитку, самовдосконалення, і чим глибше буде його натура, тим яскравіше вона виявиться в професійній діяльності. Все це диктує нові вимоги до системи освіти, у тому числі до посилення його гуманітарного й фундаментального компонентів. У зв'язку із цим цілком чітко усвідомлюється проблема гуманізації й гуманітаризації освіти, що при новій методології вона набуває більш глибокого змісту, ніж просте прилучення людини до гуманітарної культури.

Виховання багатомірного творчої особистості у ВНЗ має реалізовуватися через оптимальне поєднання фундаментального, гуманітарного й професійного блоків дисциплін, їхнє взаємопроникнення на основі міжпредметних зв'язків, інтегрованих курсів, міждисциплінарних форм контролю, що забезпечують формування цілісної свідомості на основі системного знання.

Підвищення якості підготовки фахівців вищою школою великою мірою визначається досягненнями інформатики, впроваджуваними в освітній процес.

Інформатику як науковий напрям можна розглядати при цьому на трьох рівнях:

- нижній (фізичний) – програмно-апаратні засоби обчислювальної техніки й техніки зв'язку;
- середній (логічний) – інформаційні технології;
- верхній (користувальницький) – прикладні інформаційні системи.

Засоби інформатики одночасно можуть бути використані для прилучення молодого покоління до інформаційної культури, що стає особливо актуальним у зв'язку з переходом до “інформаційного суспільства”. Освіта є складовою соціальної сфери суспільства, тому основні проблеми, шляхи й етапи інформатизації для освіти в основному збігаються із загальними положеннями інформатизації суспільства в цілому [6, с. 23].

Перший етап інформатизації має цільове призначення – комп'ютеризацію суспільства. До найбільш істотних результатів цього етапу в галузі освіти мож-

на віднести екстенсивне поширення й первісне насичення обчислювальною технікою ВНЗ. Одночасно на цьому етапі формуються основи інформаційної культури та початок комп'ютерного освоєння наявних інформаційних фондів в освіті.

Другий етап інформатизації можна звести до персоналізації інформаційного фонду, що пов'язано з інтенсивним застосуванням обчислювальної техніки на всіх рівнях освіти, з переведенням інформаційних фондів у комп'ютерну (машинну) форму, а також з різким зростанням комп'ютерної грамотності молоді.

Третій етап можна позначити як соціалізацію інформаційних запасів, що забезпечить високий рівень інформаційної культури, створення інтегрованих комп'ютерних інформаційних фондів з віддаленим доступом і при наступному розвитку – до повного задоволення інформаційних потреб усього населення, що зростають.

Процес інформатизації сфери освіти здійснюється за двома основними напрямками:

- некерована інформатизація, що реалізується знизу з ініціативи педагогічних працівників й охоплює, на думку викладача, найбільш актуальні сфери діяльності та предметних галузей;

- керована інформатизація, що підтримується матеріальними ресурсами й відповідно до загальних принципів має концепцію та програму.

У програмі інформатизації освіта особливе місце посідає підпрограма розробки й упровадження інформаційних технологій у навчання.

Стосовно навчального процесу й наукових досліджень основне значення мають нові інформаційні технології. На відміну від традиційних освітніх технологій, інформаційна технологія має предметом і результатом праці інформацію, а знаряддям праці – ПК.

Будь-яка інформаційна технологія містить у собі дві проблеми:

- розв'язання конкретних функціональних проблем користувача;
- організація інформаційних процесів, що підтримують вирішення цих завдань.

Організація інформаційних процесів у рамках інформаційних освітніх технологій передбачає виділення таких базових процесів, як передача, обробка, організація зберігання даних, формалізація й автоматизація знань.

Удосконалення методів вирішення функціональних завдань і способів організації інформаційних процесів приводить до зовсім нових інформаційних технологій, серед яких стосовно навчання можна виділити такі [4, с. 39]:

1. Комп'ютерні навчальні програми, що включають у себе електронні підручники, тренажери, тьютори, лабораторні практикуми, тестові системи.

2. Навчальні системи на базі мультимедіа-технологій, побудовані з використанням персональних комп'ютерів, відеотехніки, накопичувачів на оптичних дисках.

3. Інтелектуальні й навчальні експертні системи, що використовуються в різних предметних галузях.

4. Розподілені бази даних за галузями знань.

5. Засоби телекомунікації, що включають у себе електронну пошту, телеконференції, локальні й регіональні мережі зв'язку тощо.

6. Електронні бібліотеки, розподілені й централізовані видавничі системи.

Основні напрями використання інформаційно-комп'ютерних засобів в освіті охоплюють чотири найбільш істотні галузі:

– комп'ютерна техніка й інформатика як об'єкти вивчення. Цей напрям не належить безпосередньо до проблем підвищення ефективності освіти. Водночас історична поява комп'ютерів у сфері освіти пов'язана саме з навчанням основ обчислювальної техніки, спочатку в системі професійної освіти, а потім і загальної;

– комп'ютер як засіб підвищення ефективності педагогічної діяльності. Саме в цій своїй якості комп'ютер й інформатика розглядаються як такий компонент освітньої системи, що не тільки здатний внести докорінні зміни в саме розуміння категорії “засіб” стосовно процесу освіти, а й істотно вплинути на всі інші компоненти тієї чи іншої локальної освітньої системи: цілі, зміст, методи й організаційні форми навчання, виховання та розвитку в навчальних закладах будь-якого рівня й профілю;

– комп'ютер як засіб підвищення ефективності науково-дослідної діяльності в освіті. Сучасні наукові дослідження, тим більше дослідження міждисциплінарні, комплексні, уже не можуть бути успішними без усебічного інформаційного забезпечення. Таке забезпечення передбачає пошук джерел найбільш “свіжої” і наукоємної інформації, відбір і вибірково оцінку цієї інформації, її зберігання, що забезпечує належний рівень класифікації інформації й свободу доступу до неї з боку потенційних споживачів, нарешті, оперативне подання необхідної інформації користувачеві за його запитами;

– комп'ютер та інформатика як компонент системи освітньо-педагогічного управління. Цей напрям інформатизації пов'язаний із процесом прийняття управлінських рішень на всіх рівнях освітньої діяльності – від повсякденної роботи з управління навчальним закладом до управління всією галуззю на всіх рівнях.

Про ланцюг результативності освіти “грамотність (загальна й функціональна) – освіченість – професійна компетентність – культура – менталітет” можна говорити тільки за наявності інформаційно-комп'ютерного професіоналізму й інформаційно-комп'ютерної культури, освітнього фундаменту у вигляді комп'ютерної грамотності. Саме соціально-економічна сфера продиктувала й диктує досі необхідність вивчення та використання інформаційно-комп'ютерної техніки на всіх рівнях освіти. Але використання комп'ютерів у навчанні не повинно закрити підготовку фахівців у реальному предметному напрямі, тобто неприпустима заміна реальних фізичних явищ тільки модельним поданням їх на екрані комп'ютера. Використання раціонально складених комп'ютерних навчальних програм з обов'язковим урахуванням не тільки специфіки власне змістовної (наукової) інформації, а й специфіки психолого-педагогічних закономірностей засвоєння цієї інформації цим конкретним контингентом учнів, дає змогу індивідуалізувати й диференціювати процес навчання, стимулювати пізнавальну активність і самостійність учнів.

Висновки. Сучасні інформаційні й телекомунікаційні технології, як найбільш ефективний та багатофункціональний засіб, який об'єднує в собі потужні розподілені освітні ресурси, можуть забезпечити середовище формування та виявлення інформаційної компетентності майбутнього вчителя не тільки в технологічній, а й у педагогічній та предметній галузі діяльності. За допомогою освітніх програмних засобів розвиваються такі розумові операції та загальні вміння,

як аналіз, синтез, аналогії та моделювання. На цьому підґрунті формується пошукова активність особистості під час відбору та структурування необхідної педагогічної й предметної інформації. При цьому необхідно впровадження й використання нових перспективних засобів подання та передачі знань: електронних підручників, довідників, посібників, Інтернет-ресурсів, дистанційних форм навчання, педагогічно орієнтованих предметних інструментальних середовищ. Іншими словами, для ефективного формування інформаційної компетентності майбутніх учителів необхідно створення єдиного інформаційно-освітнього середовища педагогічного навчального закладу.

Література

1. Державна програма розвитку вищої освіти на 2005–2007 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.2004 р. № 1183. – 7 с.
2. Бочкин А.И. Методика преподавания информатики : учеб. пособ. / А.И. Бочкин. – Мн. : Выш. школа, 1998. – 431 с.
3. Гаманюк О.А. Окремі аспекти розвитку педагогічної компетентності майбутніх вчителів / О.А. Гаманюк, Т.І. Росік // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. – Слов'янськ, 2003. – Вип. 19. – 361 с.
4. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики / Н.В. Морзе. – К. : Навчальна книга, 2004.
5. Смолянинова О.Г. Формирование информационной и коммуникативной компетентности будущего учителя на основе мультимедийных технологий / О.Г. Смолянинова // Информатика и образование. – 2002. – № 9. – С. 116–119.
6. Хутинаева С.З. О принципах реализации инновационных технологий в системе современного высшего профессионального образования / С.З. Хутинаева // Инновации в образовании. – 2003. – № 4. – С. 38–42.

КОВАЛЕНКО О.А.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ І ТАЛАНОВИТИХ ДІТЕЙ

Проблема навчання й розвитку обдарованих і талановитих дітей відносно нова для вітчизняної педагогіки та педагогічної психології, проте є однією з найбільш досліджених у світовій психолого-педагогічній науці й практиці. Але це не означає, що все з'ясовано. Це свідчить лише про те, що і загальні стратегії, і конкретні варіанти розв'язання часткових проблем у їх межах розглянуто багатьма педагогами й психологами різних країн та узагальнено на високому теоретично-практичному рівні.

Більш ґрунтовне дослідження цієї проблеми світовою психолого-педагогічною наукою, ніж вітчизняною, зумовило домінування серед дослідників прізвищ зарубіжних учених. Проблеми організаційних засад навчання обдарованих і талановитих дітей у своїх працях торкалися Х. Бассов, Л. Блум, Р. Грабовська, С. Кейплан, Я.А. Коменський, Ю. Крижанська, Дж. Рензулі, Д. Сиск, Г. Тищенко, П. Торренс та ін.

Метою статті є розкриття організаційних засад навчання обдарованих і талановитих дітей.

Перш ніж розглядати конкретні педагогічні аспекти найбільш ефективних педагогічних систем, варто розглянути основні стратегії навчання обдарованих і талановитих дітей, оскільки саме ці діти великою мірою визначають основні компоненти педагогічних систем: принципи, зміст, форми, методи, засоби тощо. Кількість таких стратегій незначна – декілька одиниць, визначених простими формально-логічними міркуваннями.